

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ 6 дин. месечно
ОД ЈЕДНОГА БРОЈА 0-10 дин.
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САЗВЕЗА 15 дин. месечно

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ђирић.

Број 155

УТОРАК 14 МАЈА 1891

Година I

109 САСТАНАК

29 марта 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Љуб. П. Ђирић

(наставак)

(Одговор на интерпелацију Ст. Петровић)

Председник на то скочи, љут као рис, и у судници се направи толики каламбур, који је једва доцније стишан, и председник најзад пристане, да се пише свесно, што сведоци кажу. Сад, да ли је праведно, да један независан судија, који решава о судбини, о личној и имовној безбедности човека, чини овакав покор у судници. Ми то не смемо ћутке да пређемо, те да се тај човек и даље размеће, и да задовољава своје партизане, па ма они били и криви, а чини освету својим партијским противницима. То господо, није мала ствар, то је срамно и стидно за једног судију; а ја смем да тврдим да ће се ово истрагом доказати. Нека само г. министар нареди комисију за извијај ових злоупотреба, а ја сам сигуран, да ће се потврдити ово, што ја говорим.

То су, дакле главне побуде, због којих сам подвео ову интерпелацију, јер ја сам лично искусио каква је то несрећа, кад у судовима не влада правда, него партизанство. Ту човек може да изгуби главу по ђефу једног човека. А ми смо, господо, дужни, да таква зла отклањамо од судова, а српске грађане заштитимо.

Исти г. Лаза учинио је један фалсификат кандидатске листе г. Милисаве Радивојевића судије и комисија, која буде извиђала те злоупотребе наћи ће, да је доста тако; тако исто он је издао плату за један месец једном пандуру, који је био стављен под суд за покушај убиства. Тако исто, као што министар рече: није хтео да пусти из притвора неко лице, за које је јамчио средњи начелник и писар. Но, као што г. министар рече, има већ о томе и судско решење, и с тога ја нећу да се упуштам у то питање. И овом приликом морам да поменем, да тај председник, при поротском суђењу даје правац поротницима, како треба да пресуде ствар, а то је звак, да он утиче на поротнике, те да онога, кога он вели, и ако је крив, ослободи, а кога мрзи да га окриви. Дакле, могу да кажем, да се он при сваком суђењу овако понаша. Поред овога имао бих још неке ствари да напоменем о злоупотребе у званичном раду Овде имам да напоменем још и то, да он

свакога, ко дође у суду најпре пита које је партије, и ако не каже да је либерал, онда се већ зна, како ће се он према њему понашати. Један сељак из мога среза, био је оптужно неку двојицу за неку кривицу; али г. председник казао је њему: „дај изјаву, да прелазим у либерале, и ја ћу пресудити ту ствар, како хоћеш“. Он је дао изјаву да је либерал о чему сведочи и њихов либерални лист; и сад та двојица издржавају за то робију у Топчидеру.

У колику ја познајем овога човека, то јх просто једна незналица, и кад би га сељаци бирали за кмета, они би га тек изабрали за трећег пољског кмета.

Дакле моја интерпелација била је оправдана, и ја мислим да ће сви признати, да није само довољно, што су усвојене измене закона о судијама, да им се поротски суди и поштри казна, већ ја мислим, да овај човек није заслужио да буде ни судија у овој земљи.

Ја сам овом интерпелацијом хтео само да покренем ову ствар, и нека се зна, да ми водимо рачуна о савесном раду појединих људи и судија; да се зна, да смо могли да поштујемо рад једнога човека, који је 8 година савесно вршио своју судску дужност; али не поштујемо рад човека, који већ у првој години почиње да ради, како не сме према закону да буде. То ме је руководило, да поднесем ову интерпелацију, и молићу г. министра, да, кад добије формалне тужбе одреди правилну комисију, која ће да испита право стање ствари; и ако овако буде, онда сам уверен, да ће се све ово, што сам навео, потврдити јаким а необоривим доказима.

Ово су, дакле побуде за моју интерпелацију, јер сам хтео да дам гласа у Скупштини, да треба рану лечити, док не окужи цело тело.

Поступке таквих људи ми ћемо увек сузбијати и ја што износим ова факта за овога председника не чиним с тога што је он либерал него због тога, што је рђав чиновник. Ја сам за то да се оваком његовом поступању стане на пут.

Министар правде Гл. Гершић — Као што сам и мало пре изјавио, ја и сада кажем, да ћу свагда и у свакој прилици учинити оно, што треба по закону да учиним чим ми се какав незаконит случај достави, чим потребна обавештења добавим, ја ћу одмах чинити даљи корак, који по закону треба да се чини. Г. Станко Петровић наводио је да су се догађали поједини случајеви незаконности и самовоље. Нећу да спорим могућност тога. Али пошто је он сам напоменуо, да ће то доћи и написмено министру правде, онда, кад то буде, ја ћу поступити као што треба по закону. (Чује се: врло добро). Што се тиче мене, ја немам никога да штитим ни без разлога да гоцим. У суду не треба да буду партизани, него савесне судије и ја ћу према несавеснима чинити што треба, а нећу се обзирати на то, којој партији ко од њих припада.

Ђока Брачинац — Свакојачко је непријатно једном човеку да износи махне оних људи, који скупо коштају ову земљу. Знамо врло добро колико нас кошта судска независност. Прошле године смо закон о судовима, а на жалост, наш округ алексиначки такве је среће, да све оно што је најгоре у свету било дође у алексиначки округ. Прошле године ми смо добили за председника једног човека, који је такав, да кад би га бирали у нашој општини за трећег кмета (пољског чувара) не би добио ни два гласа!! А по несрећи нашој добио је такав човек за председника у алексиначком суду!? Г. Лаза Протић толико је заслепљен партиским страстима, да човек то не може ни исказати. Помепућу вам овом приликом неке случајеве из његове судске практике. Тако једном приликом месеца августа питао је поротнике да даду глас је ли оптужени крив. А он на то поротницима примећује па вели: „Јест, није крив, велите, што је радикал“. То је казано у седници, шта више, тај г. Лаза, што морам, на жалост, овде казати, одређује за наслеђе три четири пута рочиште, а што је још горе, одређује 28 јануара рочиште за коначно пресуђење парнице, а 12 фебруара одређује се рочиште за испитивање сведока по истој парници?!!. Питам вас, господо, да ли је тај човек заслужан да буде председник кад тако ради? Верујте господо, његова неспособност његова несавестност, наводи људе на велики трошак, да иду по неколико пута на суд, и да се рочиште не сврши. Овака радња једног председника суда заиста је за сажаљење.

Исти председник у августу месецу био је на либералном скупу у Јовановцу. (Жагор, чује се: ту вас дакле боли). Не боли нас то, господо. Наше је овде да се изјадамо, јер ми живимо у оном крају, где народ много трпи од грешака овог председника. Он излази на збор па каже: „напредњаци су упропастили земљу, радикали су антидинастичари и истерали краља Милана, а либерали су адем камен на српском обзору!! Да ли такав председник може имати популарности код народа, да ли може бити представник ауторитета власти? Не, господо, не, никад. Његова јадна способност види се у томе, што ни једну његову пресуду о кривцама, није оснажио касациони ни апелациони суд, све су поништене. Кад један председник суди 30—40 парница, и кад ни једна од њих није на законском основу, него се све обарају, онда је знак, да је председник неспособан, и да треба таквог председника избаци из судске струке.

Господо, имајте уверења да ми нисмо људи који вичемо противу председника, противу власти, ради некога ђефа. Ми смо имали председника Јована Несторовића, који је припадао напредној странци, али нека је част и поштовање њему, јер он, кад је било на суду, био је савестан и добар судија. Онда је важила код нас изрека: „Бог и суд“, сад тога нема, и да има батина, ја и Станко добили би по 50 батина, чим би се вратили тамо. Нека г. министар тражи уверење и доказе, па ће добити исто убеђење о овоме као и ми.

Дозволте да наведем још један несавестан поступак овог председника. Једна жена имала је две ћерке и масу; одвела је једну ћерку и тражила 100 динара из масе. Судија је упути председнику, али он јој одговори: „Ми, снајо, немамо пара, него отиди код нашег посланика Брачинаца, па нека ти он да“. Помислите жена долази код мене са тим захтевом, и каже да јој тако казао председник!!

Господо, ми износимо недела г. Лазара Протића, и молимо г. министра да одреди комисију, па ће се уверити да је истина ово што ми кажемо, а ако хоће нека пита апелацију, па ће се уверити о овим наводима, које сам овде навео.

Велизар Кундовић — Кад би, господо, по несрећи у овој земљи били сви чиновници радикали, онда би по мишљењу радикалске већине скупштинске све земља била задовољна, а интерпеланти не би нашли за нужно, да управљају интерпелацију. Али шта има људи који су паметни, па налазе да немају места међу радикалима, те иду међу друге људе. Није чудо, ни то, што интерпеланти вичу против једног човека, који је познат као поштен и паметан човек, који је свршио факултет у нашој земљи и на страни, Није, велим,

чудо што излазе Станко и Брачинац па кажу да је тај човек неспособан. Таква оцена може чинити част томе човеку, али га неће понизити у његовом раду. Интерпеланти овде не кажу да је ово човек непоштен, несавестан, него кажу, да је партизан и рђаво суди. Ви не можете да му подметете да је непоштен и несавестан човек, а то је главна ствар. Ви ударате гласом на то, па кажете „он суди рђаво“. Па не суди он сам него суде с њим и судије, а сем тога његове пресуде и касацији и апелацији, и то се наново исправља ако буде погрешно. Мени је мило што могу да кажем да је г. Протић честит либерал (смех); ја мислим да је он неправично нападнут, и говорити сад да за то што је председник не може да буде либерал то нема смисла. Па молим вас ми имамо радикала председника суда, ево и пр. овај наш лознички председник суда, он је у исто време председник одбора радикалног и ми не правимо никакву ларму од тога, јер је поштен и савестан судија. Нека иде у либерале, радикале, напредњаке где хоће, али какве то везе има са суђењем. Ако ми се не допадне његова пресуда има већих судова који ће је оборити. Но видим, господо, да се ви не обзирете на то, да ли је он поштен и савестан судија, него обзирте се само на то, што је он само либерал, па то вас боли и с тога упућујете питање на министра. Међутим могу да вам напоменем да то нема стварне вредности. Г. Станко рече: нека му суди порота. Јест, али порота суди за подмићење, а ви то не можете да му изнесете. Верујте да и овај ваш министар, који врло лабаво брани овако једног савесног човека, не може да вам помогне у томе.

Министар правде Гига Гершић — Кад је г. Кундовић нашао за потребно, да оцењује моју малопрашњу одбрану, нека ми се допусти да изјавим, да ја нисам позват ни кога да окривљујем ни да браним и онда, кад томе места нема, и онда кад г. Кундовић то хоће.

Кад би се преда мном нападао на част једнога човека, кога ја познајем, ја бих сматрао за дужност да устанем и да га браним, али кад један посланик износи нека факта, која ја нисам у стању да оценим, кад наводи неке ствари, које, вели, може доказати, онда ја не знам шта бих ту имао да браним, кад миствар није позната, те не могу да рекнем, ни да она стоји ни да не стоји?! Али кад би било потребе, да што браним, нека буде уверен г. Кундовић да ћу истом готовошћу, с којом хоћу да станем на пут свакој незаконитости, да ћу с таквом истом заузетомшћу бранити ауторитет и суда и судије, и нећу допустити да се он руши.

А ако он налази да има потребе да кога брани а да уме боље од мене да га брани, нека изволи то и чинити — то је његово право.

Ђока Анђелковић — Кад је био претрес закона о судијама, ја онда нисам узео реч с тога, што кад бих хтео о њима да говорим, ја бих онда био мњења да Скупштина огласи своју седницу за тајну, па да се у њој може говорити све што се зна о појединима и онда би свакоме јасно било, зашто је онакав закон донесен и откуда је она главна побуда да се поднесе и усвоји онакав предлог законски. И доиста, господо, треба познавати ствари онакве какве су и установе а и људе, па онда судити о свему правилно. Колико доброта установе зависи од људи види се по овој интерпелацији. Ја видим два посланика, који су прави израз онога народа окр. алексиначког, који стење због неправде алексиначког суда. О овоме човеку ви сте чули какав је и види сте, да је то човек који утиче на свима местима са својим партијским необузаним осећајима, да правда од тога трпи и да је суђење због тога неправдо.

Онде дакле где нема суда и они који су њима узрок ваља достојно осудити у овом светом месту јер ако не познајем околину и човека, опет могу да верујем фактима које су посланици изнели, пошто су и мени позната факта из јагодинског суда, кроз које човек може теже проћи него кроз планину. Но њима није нико овде крив сем саме радикалне странке, која није пазила да направи бољи избор за осигурање правде у земљи. Радикална странка имала је да изведе оно што је требало по Уставу да учини, т. ј. промену судија највиших судова и председника свију судова. Она је по својој дужности учинила

избор безпристрасно, учинив правду свима странкама у земљи. Овде је реч о једном председнику, а ја могу да поменем да је радикална странка доиста учинила све да задовољи правду и узела је за председнике људе из свих трију странака, а није гледала на партизанство а ја видим а и ви сви видите, да су ови људи а нарочито у јагодинском суду страсни партизани и грешни пред правдом земаљском и ја придружујући се осуди г. г. Станка и Брачинаца осуђујем заједно с њима ваква офакта несавесности у делењу правде.

Стојан Рибарац — Пре но што пређем на саму ствар, о којој се води претрес у Скупштини, сматрам за дужност да изјавим, како ми се чини, да су и ова интерпелација као и све интерпелације упућене на министра просвете и сувише личне природе, и да, расправљање ових личних питања не иде у прилог достојанству Народне Скупштине. О самој ствари имам да напоменем, оно што сам казао бранећи принцип судске независности да од тога, какве судије суде у земљи зависе и вера према Уставу и правосуђу. И одвајајући оно што се тиче личног рада г. Лазе Протића и приступајући оцени чињеница, које наводе г. г. Станко Петровић и Брачинац, доиста то сва нас мора да изненади и ја доследан оцени свију појава у земљи морам да се придружим сажаљењу таквих појава, ако оне доиста постоје.

И пошто је пала тешка оптужба против тог председника, да је учинио и дело *фалсификата*, г. министар требао је у одбрану достојанства суда или да дезавуира те тешке наводе или да каже да ће учинити истрагу по званичној дужности, свакојак од његове стране била је потребна изјава, да се о суду пажљиво у Скупштини изражавамо. Ако ми без икаквог озбиљног разлога, скривајући достојанство Скупштине, набацујемо на једнога нешто што не стоји што је либерал а на другога за то што је радикал, ми ћемо далеко отићи и заронити част наше земље и свега оног што је највећа светиња. Ја мислим да Скупштина ваља да одвоји понашање г. Протића на сонаку као грађанина од радова његових као председника суда, јер ако на сонаку ради онакве ствари, које по строгом морално-политичком правилу не би требало да ради, то не иде у прилог несавесности у његовом званичном положају, него то је знак да је наше друштвено стање болесно. И као што има и професора, који дају деци својих противника двојке и обарају их на испиту, тако има таквих људи и у другим струкама. Но ја нећу никад бранити те људе и ја ћу бити међу првима, који ћу тражити да се те појаве униште у самој клици. Дакле одвојите поступак г. Протића од његовог званичног рада и ако у том његовом званичном раду нађете несавесности и проневерења дужности, онда ћете у мене наћи првог који ћу тражити истрагу не по достави приватној него по званичној дужности! Али пре но што се то констатује ја мислим да обзиром према достојанству правосуђа нарочито према одјеку, који ће таква пренагљења и страсна оцена наших судова наћи у страном свету, налажу нам да се изражавамо смотрено и обазриво према људима који врше најсветије функције у државном животу. Г. Брачинац оптужујући г. Протића на збору казао је шта су радили напредњаци а шта радикали. Може бити да се ми сви можемо смејати кад чујемо то што је казао Брачинац. Али уносити такав један моменат кад се дискутира овакво једно важно питање, ја мислим да није умесно ни достојно; јер кад би пошли тим путем, ја бих могао да извучем једнога судију који је квалификован посланик, па да му кажем: господине и ти си ишао на збор и говорио си то и то или да извучем каквог професора и свештеника, па да и њему учиним оправдане замерке за понашање на зборовима и агитацији. Али ја мислим да тај правац наше политичке борбе, ако је штетан, треба да престане, нарочито сваки посланик треба да се устручава да у дебату, која се води у Скупштини, уноси ствари личне природе. Јер на тај начин посланик показује да разуме потпуно своју посланичку дужност, да је достојан претставник народа и да разуме позив и достојанство Народне Скупштине.

Сводећи свој говор ја имам још да изјавим, да што се тиче способности г. Протића, ја мислим да би се могли да уздржимо од критике нарочито кад је ту способност документирало једно

уставно тело, избравши га за председника. И ја мислим да не личи ни г. Брачинац ни г. Станку да његову способност спуштају на ниво способности једног сељачког кмета, јер ако би пошли тим путем, онда би отворили врата недостојној оцени послова народних посланика, у којој би се могло казати да тај и тај посланик није достојан да буде ни кмет, а отишао је у Скупштину. Немојте тим путем ни него браните ствар и начело и ако има људи, који газе то начело, тражите да се казне али уздржавајте се од свега, што би могло да баца на ваш радну сенку пристрасности и несавесности.

Јован Авакумовић — Ја немам потребе много да говоримо о овом изљешном предмету. И ако нисам мислио да говорим, али ме је говор неколико посланика изазвао да и ја кажем неколико речи поводом овог предмета.

Г. Станко Петровић и г. Ђока Брачинац узели су на себе ту улогу да цене способност Лазара Протића; они мисле да су доиста спремни да кажу своју оцену о томе да ли је тај човек способен за председника суда или не. Г. Брачинац навађа како апелација мења пресуде александарског суда и из тога би хтео да изведе, да је тај човек неспреман и неподобан. — Ја кад бих био на његово место и кад би видео, да моје правничко знање г. Брачинац и г. Станко Петровић оцењују и кажу да сам неспреман и неподобан, — ја бих се на то насмејао, јер знам, да ме цене људи, који у правничком знању апсолутно ни појма немају.

Г. Ђока Анђелковић казао је неколико речи и хтео је ово да каже: да су нам они (радикали) учинили милост, што су нам дали неколико председничка места по судовима (чује се: није тако).

Никад ни један од нас нити пак појединац, није дошао на то место по нечијој милости, већ је сваки тај па и г. Лазар Протић дошао по избору од стране оних тела, која по Уставу имају право да га бирају, и зацело, они који су га бирали знали су да он има спреме и за то су га бирали. И према томе одпада она оцена г. Ђоке Анђелковића јер он није компетентан да цени људе у правној струци. Ја могу г. Ђоки да признам да у просветној струци има знања, али кад он у више прилика хоће да изађе као правник, који хоће да цени правничку спрему и подобност, — онда мислим, да јако греша, кад су они људи, који су највише тело у земљи казали, да је овај човек способан и квалификује га као спремног и способног.

У осталом, што се тиче понашања г. Лазара Протића ван службе и што се представља да он иде по зборовима и да је партизан, — ја мислим, да се са стране радикала не сме то пребацити ни једном чиновнику, кад знам, да су радикали — и пре и сада као чланови већине, као људи који иду уз владу, — непрестано ишли по окрузима и зборовима и напуштали по 2—3 месеца своју дужност. То су дакле чинили и професори и учитељи и сви остали чиновници, који су припадали радикал. странци. Професори нису ишли на своја предавања него на зборове; такође има и свештеника, који нису ишли на службу божију, остављали цркву и ишли на зборове. Они истина имају на то право по Уставу, али то онда, кад не врше своју редовну дужност, а није се смела дужност напустити. И ми при свем том што смо знали да немају право да напуштају своју дужност, ми смо ипак мислили, да имају права на то и нисмо им ништа пребацивали и замерали. Ви пак хоћете овде једном председнику суда, који није никад напустио своју дужност нити је пак на штету своје дужности држао зборове. Ви хоћете да пребацијете том човеку и кажете, да он греша кад иде своје право да употреби као и други грађани. Па што ви то не пребацијете и не кажете вашим председницима и судијама окр. судова, професорима, учитељима и у опште чиновницима, који такође иду и држе зборове у вашу корист, него пребацијете једном човеку који је случајно либерал и није са вама и напада на њега, што тај човек употребљава своје право које му Устав даје, и иде на зборове као човек, који припада извесној политичкој партији. Сем тога, из тога изводите да он мора бити партизан и при суђењу и да неће стојати на гледишту чисте правде при изрицању правде. То је недостојно да се политички противници нападају на тај начин.

Г. Лазар Протић је 12—15 година судија; он је био судија и у крагујевачком суду, и био је судија у оним најтежим приликама, кад су заиста најтеже прилике за судије биле, и кад су судије имале да претрпе највише искушење па је опет остао сталин и непоколебљив. И ко год га познаје из округа крагујевачког као судију, нико не може рећи, да је он неваљао и непоштен. Јест истина, да је то био један од најживљих либерала у Крагујевцу и да је исто тако живо радио, као што и сад ради у округу алексиначком. Ја мислим што се тај човек сад напада, да је неваљао и неспреман, то се ничим не може оправдати нити доказати, већ хоће само да се омаловажи карактер тога човека у овоме округу.

Према свему овоме мислим, да целој овој интерпелацији сасвим није било места, већ се је покренула у тој цели, да се против овога човека изнесе нешто, што би могло удити његовом карактеру. Ако пак г. Брачинац и Станко Петровић по своје знању мисле, да г. Лазар нема спреме ни способности, онда њима стоји на вољи да се противу тога жале вишем суду, и тиме неће ништа изгубити, ако то учине. Али, господо, кад се вели, да он нема стручне спреме ни способности за председника, онда је и г. министар правде требао ову ствар озбиљно да извиди, и да нам овде одлучно и одсечно каже, има ли места овој интерпелацији, а не да остави овако, да се не зна шта је, и да се из тога после изводи ово или оно.

Сем тога овде су противу њега изношене неке злоупотребе, и ја се потпуно слажем са мојим другом и пријатељем, г. Рибарцем, да се противу њега поднесе тужбе, и да се та ствар најстрожије извиди, и ако сам потпуно уверен, да апсолутно ништа нема што се наводи, јер је он познат као човек, који је 12—15 година као судија служио државу, служио је часно и поштено.

Ђока Анђелковић — Г. Авакумовић погрешно је навео оно, што сам ја казао поводом ове интерпелације. Он рече како сам ја навео, да су радикали учинили неку милост либералима, давши им нека председничка места по судовима. Ја, господо, то нисам рекао овде пред Скупштином, и позивам вас за сведока, већ сам казао овако: радикална странка сматрала је за дужност да буде правична и да је пустила оне за судије, за које је мислио да су били спремни и правични. Сад могуће је да се и преварила у томе, али свакојачко требало би осудити све оне људе, који су несавесни у својој дужности да би једном потпуна правда у земљи завладала.

Што се тиче оних других навода, где се каже да ја нисам компетентан да нијачу правничку спрему оцењујем, ја могу казати ово да нисам компетентан, још шта више да је слободно у опште најтеже оценити. Но опет за то не одобравам никога да ми може рећи како не уем да ценим дела, јер ако не могу да оценям да је ко као правник спреман или подобан као што каже г. Авакумовић, онда нека ми се допусти да кажем како ја ценим људе по делима а не по спреми коју има. Ја имам права да ценим поштење, а што се тиче намети, то ја нисам ни узео да га с те стране ценим. То је што сам имао да кажем неколико речи ради личног обавештења.

Милан Ђурић — Нисам устао да лично кога тужим, нити кога лично да бравим, него сам устао, само да кажем неколико речи, као нар. посланик, кад се вапије пред Нар. Скупштином, да у једном суду правде нема. Господо, стара наша пословица врло добро вели: „правда држи земље и градове.“

Пре него што бих одговорио на главно питање о коме је реч, хоћу да одговорим неколико речи господи из опозиције.

Председник — Молим вас, господин Ђурићу говорите о интерпелацији, јер вас нико не напада.

Милан Ђурић — (Продужује). Ја ни једну личност нећу поменути.

Председник — Али молим вас, говорите о предмету, који је на дневном реду. Они су се довољно обавештавали, а има још других говорника, који су се јавили да говоре.

Милан Ђурић — (Продужује). Добро, ја ћу говорити само о интерпелацији. Господо, сви синови ове земље имају

права на држ. службу, и радикална странка, руководећи се принципом справедливости, она је сматрала да ће се задовољити правда ако се за председнике судова узму људи из све три партије. Али, господо, свака влада а нарочито надлежни министар има дужност да мотри, да ли су судови у истини чувар личне и имовне безбедности, и не гледајући на лице, које је партије, од сваког судије треба да тражи, да сваки грађанин српски нађе правде у земаљским судовима. Овде се пред Народним Представништвом од стране двојице посланика тврди, да се чини неправда у алексиначком суду.

Ја сам, господо, мишљења, да за љубав великог начела да се правда врши у земљи како богатом тако сиромом, како простом, тако и наученом, да г. министар, који има дужност и моћ, кад је оваква интерпелација пала, нареди да се извиди је ли тај председник крив, или не, па ако је прав да се поклонимо — à la bauche! а ако је крив, нека искуси праведну казну. Само нисам никако за то, да поједине личности на рачун правде раде у интересу ове или оне партије. Партије су господо, Уставом дозвољене у земљи, и нико не забрањује да сваки своје право на биралшту употреби. Али, господо, кад смо ми прописали независност судску и кад смо се побринули за материјално стање сваког судије, онда с правом имамо да очекујемо од судија да савесно своју дужност врше.

То је што сам имао да кажем, и тога сам мишљења, да г. министар треба да заштити народ од незаконитих поступака једног судије, и тражим да ме потпомогну 10 посланика (Потпомажу га.)

Министар правде, Гл. Гершић — Ако сам добро чуо, г. Ђурић тражи да министар правде учини све што треба. (Чује се: јесте, то тражи.)

Ја сам и мало час казао да ћу учинити све што треба, и ради тога није било потребно никакво потпомагање предлога г. Ђурића, јер само ако ми се не верује, да ћу ја учинити што обећавам, може се такав предлог чинити, а иначе нема му места. (Чује се: верујемо, верујемо.)

Ја имам да кажем неколико речи г. Авакумовићу, на оно што он вели, да ја нисам ту ствар довољно испитао, и да се нисам одређено изразио. Ја не знам да ли је г. Авакумовић добро чуо шта сам ја казао. Ја сам казао, да ова интерпелација, како је поднесена без факата, без података и случајева, да на ту интерпелацију нисам могао друкчије одговорити, него што сам одговорио. На питање: је ли ми познато, да председник суда алексиначког води судску белешку како он хоће, разуме се, ја нисам могао друкчије казати, него то, да ми ствар није позната, а на друго питање, што је на мене управљено, је ли тако поступање саобразно закону; и треће, ако је то противно закону, мислим ли ја предузети кораке? — ја сам одговорио отворено и јасно.

Што се тиче онога првог дела, да председник алексиначког суда тако ради, о томе ми није поднесен никакав податак у интерпелацији, и према томе, морао сам казати: није ми познато!

Кад сам доцније добио безимену доставу, ја сам тражио обавештење од председника суда, односно она два случаја што су наведена у достави. Ствар је с тим свршена. Односно узимања свршног правника за правозаступника, ја сам казао своје мишљење, а тако исто односно другог случаја, који се наводи у достави, да је председник сам решио, да нема места тражењу једнога притвореника, да се пусти на јемство у слободу, ја сам вам казао да имају акта, да је цео суд донео решење по томе тражењу, и о томе нема ништа даље да се говори. Што се тиче даљих навода да има овога или онога, ја вам увек могу изјавити: нека ми се ко жали, ја ћу учинити оно, што треба као министар да чиним. Према томе ја мислим, да нисам могао ништа друго казати, кад се наводи у интерпелацији не поткрепљују.

А што се тиче фалсификата, ја нисам чуо, да је било помена о томе фалсификату. Свакојачко ја сматрам, да је то тешка оптужба и кад се таква оптужба подноси, ја сматрам за своју дужност да изјавим, да ћу настати да се то испита по званичној дужности.

Станко Петровић — Молим за реч.

Председник — Ви сте једном говорили, и више не можете добити реч, пошто је Скупштина одлучила, да се више не говори.

Станко Петровић — Молим вас само две три речи да кажем.

Председник — Ја морам своју радњу саображавати према пословнику, и ја не могу ништа чинити једном посланику нити из ината ни за љубав. Пошто је свршен претрес не може се више говорити.

Станко Петровић — Али ја сам тражио реч, пре него што је Скупштина решила, да се закључује претрес.

Председник — Али молим вас, г. Станко, ево реда, којим су говорници говорили:

Ст. Петровић, министар правде, Ђ. Брачинац, В. Кундовић, министар правде, Ђ. Анђелковић. Даље су говорили: г. г. Стојан Рибарац, Јов. Авакумовић, Ђ. Анђелковић, Милан Ђурић и министар правде. Пошто је Скупштина решила да се више не говори, то не може нико добити реч.

Станко Петровић — Ја знам да немам реч, али кад су многи други добијали реч, то молим Скупштину да ми допусти да и ја говорим.

Председник — Пошто је претрес свршен, то нико не може добити реч више да говори.

Г. Већ. Кундовић предложио је, да се пређе на прост дневни ред. Пошто није било мотивисаног предлога за прелаз на дневни ред, а да га је и било, прво се ставља прост прелаз на дневни ред, па ако он пропадне, онда тек може доћи на мотивисање. Дакле, стављам на гласање: ко је за то да се стави прост прелаз на дневни ред, нека изволи седети, ко је против нека устане? (Већина седи). Објављујем, да је већина седела, и према томе преко ове интерпелације прешло се на дневни ред.

Данашњу седницу закључујем, а идућу заказујем за сутра у 8 часова пре подне. Дневни ред биће продужење данашњег дневног реда, у колико није испрљен.

Састанак је трајао до 12 и оп часова по подне.

110 САСТАНАК

30 марта 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО НАЈПРЕ ПОТПРЕДСЕДНИК

Паја Вуковић

А ЗА ТИМ ПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Станојло Вукчевић

Почетак у 9 часова пре подне.

Присутни су г. г. министри просвете, финансија и војни.

Председник — Отварам 110 састанак. Изволте чути протокол 109 застанка.

Секретар Станојло Вукчевић прочита.

Председник — Прима ли Скупштина прочитави протокол? (Прима).

На реду су одговори министара на питања и интерпелације посланика. Има реч министар просвете.

Министар просвете А. Николић — Мени је неугодно, што овде није г. Авакумовић, који је јуче поднео једно питање, на које ја треба да одговорим, са мојим колегом, министром финансије, међутим ја држим, да је г. Авакумовић требао да дође, и да прими одговор на питање.

Г. Авакумовић пита ме о учитељу Сими Јеротићу, за кога он наводи, да у Просвет. Гласнику, за месец децембар 1889

године; на 422 састанку, држаном 11 октобра, исте године стоји ово:

„Прочитано је писмо г. министра просвете и црквених послова од 11 ов. мес. ПБр. 16412., којим се позива савет да врати акта по кривици г. Симе Јеротића, учитеља јелашничке школе, која се налазе пред саветом на оцени, пошто је г. Јеротић дао оставку на учитељску службу, те је услед тога престала потреба, ради које су акта упућена просветном савету.

Поводом овога писма г. министра просвете известиоци, којима је савет био упућен на оцену акта по кривици овога учитеља, изјавили су, да су они поовдавно прегледали сва акта и да су готови били с реферовањем о овоме предмету, због чега је до сада више пута и био стављан на дневни ред, али и због пречих послова у савету није доспело да се реферује по кривици овога учитеља. Известиоци изјављују, да су они, проучивши акта, по кривици г. Јеротића, нашли да је он крив за оно за што се оптужује, и да га према овоме не би требало држати у учитељској служби као наставника и васпитача,

Савет је примио знању ову изјаву г. г. известилаца и одлучио:

Да се врате г. министру просвете тражена акта по кривици г. Јеротића“.

Саопштавајући то из Просв. Гласника г. Авакумовић додаје, како је Јеротић указом од 12 Марта ове године постављен за порезника IV класе у Нишу, и вајзад, пита ме: хоћу ли учинити своју дужност, да Јеротић дође под суд, а министар финансија пита: хоће ли и даље држати у државној служби г. Јеротића, кад је он под оптужбом?

Та је ствар текла овако:

Месеца марта 1888 године, подигнута је била тужба противу г. Јеротића за дело, које је поменуто у § 365 т. 8. крив. закона, и та би се кривица по томе параграфу ишла казнити до 30 дана затвора, јер како је власт средња квалификовала, то дело било је иступ. Ислеђење је почело и напредовало догле, док ствар није дошла окр. начелнику, а кад је тамо дошла, онда је остала пуна три месеца и 8 дана. После тога рока, окр. начелник враћа дело средском начелнику, јер је он надлежан, да по том делу ради, а начелник средски донесе решење, да је то дело застарело, јер су прошла 3 месеца, за које време иступна дела застаревају. Тако је са свим прекинут даљи рад о том, онда је министру просвете дошла тужба против г. Јеротића, као учитеља. Министар је ту тужбу одмах предао просветном савету као надлежном, и савет је држао читавих 10 месеци ту ствар, и није ништа радио. А као што сте чули, то је дело било застало због пречих послова. Кад је дошло време да се та ствар сврши г. Јеротић поднесе оставку, коју му министар уважи, и по томе просветни савет престане даље да ради, јер изласком из службе, просветни савет није имао шта да ради против тога учитеља и да га дисциплински казни. Г. Јеротић је изашао из службе 1889 год. Децембра месеца, и до пре неки дан провео је без службе.

Резумирајући то све, ја налазим да је овде било истуно дело које је по раду власти застарело; и да је министар просвете тога учитеља могао дисциплински да казни, кад би он остао у служби, али тим, што је он изашао из службе, министар није могао да га казни. Од то доба прошла је година и по дана, и ја држим да никакве повреде закона не би било, кад би се тај човек опет примио у државну службу.

То је све, што сам имао да одговорим на питање г. Авакумовића.

Министар финансија Др. Мих. Вујић — Поред одговора г. министра просвете, као надлежног по питању г. Авакумовића, ја имам да кажем неколико речи. Као и ономад, кад је први пут поведена реч о Јеротићу, ја изјављујем, да ми је непознато, да је Јеротић био оптужен за ма какву кривицу и као год што сам га и примио по препоруци, тако исто, ја бих га предао суду, кад бих имао уверења, да постоји кривица за коју се оптужује, и према томе, ако мини-

стар налази, да има могућности, да се да дисциплинском суду или доказа, да је он недостојан тога положаја, ја знам како ћу поступити. Мени, дакле, није било то познато, и ја сам то први пут, ономад чуо а и сад из одговора г. министра просвете. Међутим, дело, за које се оптужује, иступно је и по закону застарело, и ја сам га по препоруци поставио за порезника, као учитеља у оставци.

Потпредседник — Пошто је ово питање, то Скупштина о њему не доноси одлуку, него само прима к знању одговор министра.

На реду је одговор г. министра војног.

Министар војни Рад. Милетић — На министра војног упућена је интерпелација о томе: шта је учињено по лањском решењу скупштинском односно грађења свију касарни.

На основу тога решења скупштинског; да се одреди једна комисија, да прегледа све касарне, министар војни је и саставио комисију, и ова је прегледала све нове касарне у Пожаревцу Књажевцу и Пироту. По извешћу комисије да би се касарне дотерале да буду употребљиве да људи могу у њима обитавати, као што захтевају правила хигијенска, треба утрошити још знатну суму од прилике до пола милиона динара.

Остале ствари, односно одговорности, оне су пред судом. Правнички одбор има да да своју реч односно онога, који би био одговоран за то, а на основу тога мишљења државни тужилац имао би да подигне тужбу.

Тако ствари стоје односно тога, што је рађено прошле године на основу решења скупштинског.

То је, што сам имао по овој интерпелацији да одговорим.

Љуб. П. Ђирић — Народна се Скупштина опомиње, да сам ја с неким друговима, прошле године поднео интерпелацију на министра војног, у којој смо тражили да нам каже све што зна о грађењу касарни у Књажевцу и Пироту које је народ тих крајева подигао прирезом. А народни посланик Сима Несторовић поднео је интерпелацију за касарну у вар. Пожаревцу. Те интерпелације потекле су отуда, што се при грађењу тих касарни радило веома неправилно. Те неправилности састоје се на првом месту у томе што је народ био преварен у томе, што је предрачуна за зидање тих касарни лажни, јер кад су касарне биле готове, онда је сума износила дупло од предрачуна, а друго, што су зидане од тако хрђавог материјала, да су а ако су направљене пре 3-4 године, после тако кратког времена постале скоро неупотребљиве; неки су повиљони почели вадати, а други су толико покварени, да се за оправку њихову морају знатне суме да утреше. Г. министар том приликом није могао дати тачнога одговора, али је казао да ће одредити стручну комисију, која ће да извиди све злоупотребе. Разуме се да смо ми били привремено задовољни са одговором министра; у то време међу тим од од онога доба избијају на површину све већма гласови, о злоупотребама при грађењу пиротске, књажевачке и пожаревачке касарне; доказало се да су предрачуни лажно састављени, да одобрења нису ни у закону основана и да су лифериције давате испод руке.

То је повод што смо поднели ову интерпелацију.

Као што се чули г. министар војни рече: да би за исправку нових касарна требало још пола милиона динара; али кад узмете да су те касарне направљене пре 5—6 година, да су окрузи пиротски, књажевачки и пожаревачки имали да плате 1.800.000 динара, онда можете видети колике су то злоупотребе учињене, кад се после 4—5 година опет тражи пола милиона да се те касарне поправе да могу војници и даље да онде станују.

Што се тиче одговорности оних људи који су грађењем ових грађевина управљали министар рече да се акта по њиховим злоупотребама налазе пред правничким одбором, који ће дати своје мишљење.

Мени се чини да се ми овде не смемо зауставити, ми имамо једно врло важно питање о јавним грађевинама да расправимо, тако како се неће смети више појављивати таквих

злоупотреба — да направи један предрачуна, на који народ пристане, па после да се тражи накнадно одобрење извесне суме, која често прелази суму предрачуна.

Један од мојих другова, који је такође потписник ове интерпелације, поднеће вам једну резолуцију и мени се чини да, ако је Народно Представништво усвоји, онда ће се на тај начин стати на пут оваким злоупотребама, које се врше при јавним грађевинама и ја вас молим да је пажљиво саслушате и одобрите на свагда, јер ћемо само таким путем једном за свагда стати на пут оваким злоупотребама.

Раша Нивић — И ја сам потписан на овој интерпелацији, с тога ћу да проговорим неколико речи о њој. Ми смо и прошле године поднели интерпелацију овакве садржине и министар је одговорно да је комисија била одређена, али ми ни до данас нисмо се задовољили а то за то што наши војници у овим касарнама пропадају. Мене се не тичу толике злоупотребе колико пропадање коначно наших војника. Ја ћу да вам поведем само један пример. Мој син био је прошле год. у књажевацкој касарни. Ја сам га одатле изнео као трупац укоченог и три месеца га чувао код куће.

Војници иду на егзрцир па се тамо угреју и кад дођу у касарну, онда назебу, јер је она начињена као нека шупа за стоку. Наш ће један друг да поднесе једну резолуцију, и ја бих молио Скупштину да ту резолуцију прими, те да се спречи пропадање наших војника по тим касарнама.

Што се тиче злоупотреба, комисија ће видети шта је у ствари. Што се тиче саме књажевачке касарне, ова је као шупа за стоку и она не ваља ништа.

Милош Богдановић — Није првина, господе, да ово питање о касарнама занима Народно Представништво. Од кад су постале ове касарне, није прошла ни једна скупштинска сесија, а да се о њима не поведе реч. Кад је се год водила реч о тим касарнама, дотични су министри одговарали, и они су признавали, да од како постоје јавне грађевине, нема већих направилности, нити их је било, него што је историја ових касарна.

Да је то тако ја ћу да наведем један пасаж из говора министра финансије, који је одговарао на интерпелацију мог предходника поп Арсе Капетан-Спасића. Из тог говора министра финансије прочитаћу вам ово:

„На ово питање је у неколико мој поштовани колега министар војни већ одговорно. Дозволте ми само да споменем, да је историја о тој пожаревачкој касарни врло велика, као и питања о свима касарнама нашим, која садрже у себи врло жалосне податке, а поглавито ово питање о пожаревачкој касарни, оно је неправилно од почетка; није правилно и по закону народ на збору изгласно и донео решење, да прима тај терет; није правилно вршено грађење те грађевине, и наплетку дошло се до тога, да није у спору овде народ према држави, колико ће да плати, него је држава у спору према предузимачу. То је метеж један, из кога се може изаћи судским путем на чистину. Ово у опште могу да кажем, да ово питање садржи у себи врло огромне неправилности“.

Кад овако признаје један министар, коме је најбоље позната та ствар од свршетка до почетка, онда нама не остаје ништа друго, него да као Народно Представништво, очувамо наше достојанство и не пређемо ћутке преко овога питања, него да донесемо по овом питању једну одлуку, којом би се спречиле будуће злоупотребе оваке врсте а и главни кривац по овим злоупотребама пронађе.

Услед тога, ја сам спремно једну резолуцију и молио бих Скупштину, а такође и г. министра да је приме. Она гласи овако:

Пошто питање ових касарна од њиховог постанка сваке године занима Народно Представништво, а тако и само јавно мњење, услед неправилног поступка надлежних у опште, то да се неби мислило, да је и Народна Скупштина склона чиниоцима заштитавати, то одлучујем:

Да се образује једна комисија од 5 лица и то три народника, које народ из дотични округа изабере, једног ин-

живера и једног правног чиновника избором министра грађевина и војног, која ће у току ове године имати да извиди ту ствар:

1. Је ли је правилан поступак био државних власти на утицај народног пристанка за подизање и терет ових касарна и ако није ко је за ово крив?

2. Какви су обзир диктовали да ове касарне буду оваквог плана и система и више налик на стаклене баште, него на касарне, те се на исте мора чинити нови издатци за исправке, да би цели одговарале и ко је за ово крив?

3. Какви су обзир диктовали да истим касарнама изађе још два пут већа цена него што је народ пристао, кој ће тај вишак понути и ко је за ово крив; као и ко ће вишак за доправке платити?

НАРОДНИ ПОСЛАНИК.

Милош Богдановић

Ја молим 10 посланика да ме потпомогну у овом. (Потпомажу га).

Риста С. Поповић — Ја се писам споразумео са Милошем Богдановићем у свој резолуцији, а чини се да је она незгодна, јер по овој резолуцији не би могло бити резултата. Одредити комисију да истражује да ли су средске власти радиле правилно, то би било излишно. Ту би требало да се пита да ли су и по ком законом пропису одобрени прирези за те касарне. Ако би ушла у таква испитивања, онда би Скупштина требала да нађе начин како ће да испита и друге много веће злоупотребе, које су у прошлим годинама рађене. Одредити сад једну комисију за ствар која је већ свршена, одредити комисију да види да ли је по закону рађена та ствар, мислим да је неумесно. Ова резолуција Милошева више је питање, него једно одсечно решење, где би требало да се каже: ово и ово министар треба да уради према решењу скупштинском. Из ове његове резолуције не види се ништа, шта треба министар да уради.

За мене је главније ово. Министар војни примећува да треба још 500000 дин. па да се поправе касарне.

Главно је сад питање да ли ће та исправка пасти на терет државе или на терет грађана из тих округа. Ако би било ово друго, онда би било сувише терета за те грађане. Пре би имало места да је Милош Богдановић захтевао у резолуцији да тај терет падне на државу, јер је за дотичне грађане сувише много и оно што су до сад дали, па би требало да их поштедим да не дају више. Касарне трубе поправити и ја држим да не треба народ дотичног округа да их поправља, него држава. Народ није крив што су касарне рђаво направљене, с тога тај народ не треба ни да сноси терет за те поправке а министар нека испитаје који је узрок, што су овако рђаво испале. Доста је те је народ платио и ово досад, те су подигнуте касарне. Да се не би грађанима увећали терети, ја предлажем да трошкове око поправке ових касарна, које министар наговести, прими држава на себе а да се ослободе дотични грађани, који су велике жртве поднели.

Молим 10 посланика да потпомогну овај предлог. (Потпомажу га).

Милош Богдановић — Жао ми је што се не могу да сложим у овом питању са мојим другом Ристом Поповићем. У главном ов менише мој предлог, што вели да не треба да се испитује, како су власти купиле тај прирез и како су оне утицале на пристанак народни. Па баш ту је главно лежиште ове ствари. Народ је ту обманут, речено му је да ће му се мањи прирез узети. Он је и до сад био оптерећен на ударити му и сад 114% пореза као што је то и до сада за ове касарне плаћао, онда како ће то да издржи. То плаћа, господо, мој срез. Народу је казано да веће плаћати више од 100 хиљада дин. предрачунске суме, после је изашло на 300 хиљада а кад се касарна свршила, онда дај народе 727.000 као што су плаћене пожарничке касарне. То не може да издржи тај крај. Народ не може да плаћа ни оно нашта је пристао а камо ли на ово што се тражи преко његовог пристанка.

Даље из самога говора Ристе Поповића ја видим, да овим предлогом хоће да се извуче главни виновник одговорности, и ако Нар. Представништво жели, да склони једног таквог кривца, она нека прими то на себе а ја је од себе одбијам.

Тома Војичић — Ја сам устао, да проговорим неколико речи о овим касарнама само за то, што сам приметно да су овде изнета два различна предлога: предлог Милоша Богдановића и Ристе Поповића. Прављење ових касарна није било услед општег државног мишљења, него поједини окрузи због својих себичних интереса сами су то тражили, да праве касарне и то прирезом, а не то да буде на терет државни као што се сада овде хоће. Ја држим, да се држава у ово грађење умешала само као стручно тело, да се то грађење праведно изврши и да те грађевине одговарају оним потребама, којима су намењене, т. ј. интересима оне војске и људи, који ће тамо становати. Дакле сад се изокренуло да је та касарна прављена биз икаквог рачуна плана и надзора и каже се то решава у да поједини окрузи имају интереса, да се такве грађевине граде, а међутим сад се хоће да то падне на терет државног буџета. Сваки округ даје своје војнике и ако хоће да помогне својим војницима и да послужи држави он треба да прави касарне прирезом, који је за то, намењен и овде би био прирез од 5 до 6000 динара, а сад видимо, да грађевина кошта неколико милиона динара. Просте год., ја сам слушао министра грађевине кад је о овој касарни изнео рачун од милион и неколико стотина хиљада динара. Дакле, кад може тако да се учини, онда ја мислим да Скупштина, не треба овако олако да прелази преко тога, него да надлежни министар одреди комисију, да види, да ли је грађевина направљена по жељи народној и ако је било злоупотребе, онда да се казне они, који су спекулисали са овом грађевином.

Новак Милошевић — Господо, за сваку кривицу, за свако зло, које неко учини, треба да се казни. Овако по овом предлогу г. Ристе Поповића мени се чини, да не би био кажњен онај који је крив, него онај који није крив. Ако би држава платила касарне у Пожаревцу, Књажевцу и Пироту, то би значило, да ће то платити народ и онај који није крив биће кажњен и онда у том случају излази, да је народ кривац, а онај главни кривац остаје некажњен, и они главни кривци, не само да нису кажњени, него су нагрђени кад су ишли тамо на правили предрачуне и планове и добијали награде. У том случају отворићемо врата да за све оне грађевине над којима држава води надзор, држава одговара и плаћа. С тога не треба да примимо овај предлог него ово зло треба лезити у корену, јер није ово први случај, да су јавне грађевине рђаво направљене тако, да не одговарају оној цели, којој су намењене. Дакле, господо, која седе на министарским столицама треба озбиљно да воде рачуна о овоме, што се у Скупштини говори, па да према томе предузму нужне мере да се том злу стане на пут. У опште можемо да кажемо, да све наше јавне грађевине и кад би смо пристали, да ове касарне у Књажевцу, Пожаревцу плати држава, онда би држава морала да плати и све остале јавне грађевине у Србији, јер ни једна не ваља. Дакле у опште све јавне грађевине не ваљају и не одговарају намењеној цели и због тога не могу да се сложим са предлогом г. Ристе Поповића.

Минист. грађ. Пера Велимировић — Ја имам да изјавим то, да инжињери министар. грађ. нису имали удела при грађењу планова за ове касарне, нити су ти планови грађени у министар. грађ.; шта више баш планови ових касарна, које се сада овде највише спомињу, нису били ни пред грађевинским саветом, и да у оно доба чини ми се, није ни постојао грађевински савет. Дакле молим вас да ово примите знању и да добијете друго мишљење о томе, и ако хоћете да тражите кривца, да га тражите на другом месту, а не у министарству грађ. Осим тога морам да одбијем оно тврђење гос. Новака Милошевића, да све јавне грађевине неваљају, јер ако би било то да су све јавне грађевине рђаве, онда би требало укинути министар. грађ. и отпустити све инжињере

и у опште оставити да се јавне грађевине подјужу онако, како се подјужу приватне грађевине без икакве контроле, предрачуна и плана. То сам сматрао за дужност да кажем.

Стојан Рибарац — Господе, грађевине и лиферације, то су средства којима владе подмирују себичне прохтеве својих пријатеља. То је било у оно време, кад је зачета мисао за грађење касарна, то се продужавало и продужава се до данашњег дана. Један од господе предговорника рече: како сваки округ има своје себичне интересе и како је по томе пожаревачки округ хтео да задовољи своје себичне интересе кад је градио касарну. Ја мислим, да Скупштина нема разлога, да такво гледиште прихвати, јер каквим пресима служе овни војници, да ли интересима пожаревачког округа или вишем државном интересу. Народ округа пожаревачког хтео да задовољи своје интересе, него државни интерес, да помогне држави, кад је земља била у рђавом стању финансијском као што је и сад.

Али жртве које су учинили народи окр. пожаревачког и др. округа и кад бв они дали својевине пристанке за издање валдрма не треба омаловажавати тиме, што ће сад да се каже да народ који је пристао да да прирез од 200.000 дин. треба сад да да прирез од 1.000.000 дин. злоупотреба је било кад је прављена касарна и кад је зачета мисао да се касарне правн, тих је злоупотреба било у томе што није било формалне одлуке сборова, да се касарне праве, него је ондашња власт присиљавала кметове и од њих узимала пристанак, као да бајаги народ хоће да се те касарне праве и ако народ за то ништа знао није. Али ако ја било злоупотреба у томе, да се касарне подигну ако је злоупотребом и насилјем почег овај посао, тај пут не треба придржавати и присиљавати народ тих округа да га што неће и не може да да.

Г. Поповић и Богдановић навели су да су ове злоупотребе дотерале народ у округу пожаревачком да на 100 дин. порезе плаћа 114 дин. прирезе, а то није могуће издржавати. Ако би народ поред суме, коју је већ дао за прављење тих касарна плаћа и оно што је услед разних злоупотреба произишло, то није никако није праведно. Народ није дужан да плаћа те штете, него су дужни, да их плате они, који су их учинили. Два су предлога пала за изравњења овог питања. Један од гос. М. Богдановића, други од г. Поповића. Ја мислим, да предлог Милошев не може да се прими у облику у коме је поднесен, за то што оно није резолуција него уцство, које Скупштина треба да да комисији. И ја сам за то да се комисија одреди. У тој целии ја сам се споразумео са г. Поповићем да он поднесе резолуцију која би имала да садржи ово двоје 1), да се одреди комисија која ће те злоупотребе да испита, јер злоупотребе фактички постоје и 2.) да овај вишак који има још да се разреши, не падне на народе тих округа, него на државу; јер народ окр. пожаревачког, књажевачког и пиротског није дужан да плаћа ђефове, и каприсе појединих министара и њихових органа. И ја бих имао да додам оној г. Ристивој резолуцији и то да комисија извиди поред тих не законитости извиди и за онај вишак који је пређашњи минст. војни дао предузимачима у 108.000 динара.

Риста Поповић — У овом питању има две главне ствари да се реше: 1.) да Скупштина донесе одлуку, да се поведе истрага против оних, који су створили злоупотребе на овим грађевинама, и 2.) да се тим грађанима који су без своје воље натерани на толике терете, ти терети слажнају, јер их они не могу да поднесу. Дакле у том смислу треба Скупштина да донесе решење.

Г. Тома рече, да су ти грађани драговољно пристали да граде касарне, јер су хтели да имају касарне у својој средини. Господе, ви сви знате, а мислим, да и газда Тома зна, како су се у оно време те одлуке доносиле, кад какав прирез има да се удари; зна се какво је стање у земљи владало и како је народ морао на то да да свој пристанак. Како је било онда, ја нећу да улазим дубље у ту ствар, јер ви сви то знате и

они, који говоре против овога, нека мало озбиљније о томе промисле. Кад би се грађани окр. пожаревачког питали како треба, да ли пристају да се граде касарне у њихном округу, не верујем да би већина на то пристаа, јер ако држави требх касарне, она нека их прави где треба, како хоће и како им треба. Али може бити била је потреба да се Пожаревцу подласка да му треба касарна, а међутим сељак је морао да подноси тај терет. У земљи је владало такво стање, да сваки није смео исказати, шта мисли и осећа и често су људи морали да дају свој пристанак на оно што нису одобравали. Кад су та решења донета, да ако би ово решење остало, тај је срез оптерећен толико, да не би могао својој обвези да одговори, јер као што рече г. Рибарац, грађани плаћају на 100 дин. порезе — 114 дин. приреза, сад још ударити овај вишак, значи тај срез упропастити са свим. Не ћу да улазим у побуде, у оцењивање питања да ли је народ драговољно пристао на грађење ових касарна, али као што рекох, зна се, како су та решења донесена. С тога што каже газда Тома то је са свим неумесно, баш да су они и драговољно на то пристали, Скупштина треба да им скине тај терет с врата, а камо ли још и оно, што им је мимо њихне воље на врат натоварено. То је што сам имао да кажем, да веће оправке падају на терет држави, а сад треба да се извиди, ко је крив, јер је новац потрошен, касарне начињене а не ваљају. Пошто не ваљају, треба да се нађе ко је крив и он за то да одговара. У тој целии, ја сам написао једну резолуцију која баш чини ми се није нашла одобравања у Скупштини, с тога сам ја поправио ту резолуцију и написао другу: да оправка касарне падне на терет држави.

Ја молим 10 посланика да ме потпомогну. (Потпомажу га).

Министар војни, Рад. Милетић — Господе, да ли је било праведно и да ли су људи из тих округа пристали драговољно или су на то наморани, то је, чини ми се споредније питање; главно је, да је ствар свршена и да се натраг не може ићи. У свима радњама државним мора бити јединства и наставности а прекида не сме бити. Што смо насљедили од прошлих нараштаја, што је син од оца, а унук од деда насљедио, то остаје. Један нараштај наслеђује други и у имовини и у обвезама. Па и то што је утврђено на тим окружним скуповима за те касарне и то мора остати. Потребан новац за ту преправку или доправку мора се наћи. Од куд? — то је друго питање и ту може бити двојаког гледишта. Може се узети да треба народ да плати, који је касарне и подизао, а може се разлагати да треба држава. Ја у то не ћу да улазим. За мене као надлежног министра, главно је да имам новаца да те касарне доправим, те да војска у њима угодно становати може, а од куд ће се тај прибавити, ваша је ствар.

Ви знате добро, да буџетске могућности, нема за тако велики издатак, те по томе, тешко се то може натоварити на терет државе, но тим пре на народ дотиниог округа, који је и хтео да има касарне у својој средини.

Што се одговорности тиче, праведно је да једна комисија извиди ту ствар и да се нађе прави кривац, па га законом путем подврћи одговорности и накнади. (Одобравање).

Што се тиче оне потребе, за коју је извесна сума нужна да се учине извесне преправке, те да се морталитет војника умали и да се хигијенски услови доправе у касарнама, тим то ће се из расправе целог питања о касарнама видети, на кога ће овај излишан а велики трошак пасти.

С тога ја налазим, да би ваљало потпомоћи од стране народног преставништва предлог г. Милоша Богдановића.

Станча Виденовић — После онако лепих разлога г. Стојана Рибарца и г. Р. Поповића, што неки мисле да су ови окрузи доносили на својим зборовима одлуку, да се ове касарне граде, то не стоји. Ја сам тада био председник општински и читао сам у званич. новинама указ, у коме се каже: одобрава се народу окр. пиротског да може покупити 250.000 дин. прирезом, за грађење касарне.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)